

Проблеми бізнесу на митниці

Кирило НОМІНАС,
інспектор Ради бізнес-омбудсмена

Статистика звернень до Ради бізнес-омбудсмена

За 5 років діяльності (станом на 24.09.2020 р.) Рада бізнес-омбудсмена (далі — Рада) отримала 309 скарг стосовно проблем бізнесу на митниці. Серед них переважна більшість стосувалися затримки митного оформлення (112 скарг) та оцінки митної вартості (100 скарг). Наразі на розгляді перебувають 18 скарг, що стосуються відносин бізнесу з митницею. У рамках меморандуму Ради з Державною митною службою України діє експертна група, на зустрічах якої постійно обговорюються скарги бізнесу на рівні центрального апарату державного органу.

Незважаючи на порівняно невеликий обсяг скарг стосовно митних відносин (4% від загальної кількості), їм завжди приділяється особлива увага. Це обумовлено значенням для бізнесу проблем, які виникають на митниці, через їхню нагальність, недоліки регулювання, фінансові наслідки. У рамках одного спірного питання з митниками можуть понести збитки, зокрема, імпортер, експортер, брокер і перевізник.

Аналізуючи звернення бізнесу, Рада бачить, що постійно виникають проблеми з визначенням митної вартості, притягненням представників бізнесу до відповідальності за порушення митних правил, чергами вантажівок на кордоні, класифікацією товарів тощо. Усі перелічені проблеми вимагають активної спільної роботи бізнесу та держави задля їх подолання. Така робота потрібна не лише у площині регулювання та правозастосування, а й щодо здійснення інфраструктурних проектів, що допомогли б фізично збільшити пропускну здатність наших кордонів без шкоди для безпеки нашої країни.

Водночас, з досвіду Ради, питання контролю визначення митної вартості турбують бізнес най-

більше і часто є першопричиною інших. Серед причин виникнення таких спорів можна виділити недоліки законодавства (неякісність та нестабільність), неналежне правозастосування та переважання фіскальних намірів держави.

У цій публікації спробуємо звернути увагу на те, як бізнес може захистити свої права у відносинах визначення митної вартості, та на проблеми регулювання цих відносин.

Захист прав у процедурі коригування

З практики діяльності Ради можемо вказати, що великою мірою захист інтересів бізнесу залежить від його активної позиції, обізнаності про свої права, наполегливості та послідовності у цьому процесі.

У лютому 2019 р. підприємство з Київської області звернулося до Ради зі скаргою на дії та рішення митників стосовно постійних коригувань. Митна вартість імпортованих двигунів компанії збільшувалася з розрахунку на кілограми відповідно до наявної у митниці інформації щодо вартості схожих товарів. Рада підтримала позицію скаржника та ініціювала ряд зустрічей з ДФС України і Київською митницею ДФС. Таким чином було забезпечено відкритий діалог між сторонами та встановлення реальних сумнівів митниці.

Підприємство мало змогу показати наступний рух імпортованого товару до споживачів, що вказувало на обґрунтованість заявлених вартостей. Паралельно компанія разом зі своїми іноземними партнерами усунула певні розбіжності в документах (хоч і незначні, на думку Ради). Крім того, для уникнення будь-яких сумнівів у діяльності

компанії та з метою перевірки автентичності поданих до митного оформлення документів та верифікації заявленого рівня митної вартості Радою було ініційовано подання з боку ДФС України необхідних запитів до митних органів країн експорту щодо товарів скаржника. Все це дозволило досягти для підприємства стабільного результату щодо оформлення товарів за заявленим рівнем митної вартості.

Поради для підприємств

Бізнесу слід зважати на виявлені розбіжності у власних документах, намагатися їх усунувати та/або обґрунтовувати відсутність їхнього впливу на митну вартість. Наявність великої кількості відкритих даних дозволяє зрозуміти вірогідність коригування (за наявною інформацією щодо вартості за кодом товару), ефективність/доцільність адміністративного та/або судового оскарження, що дозволить знайти кращий варіант дій для підприємства. Усі ці обставини бажано оцінювати ще до розмитнення товару.

У разі прийняття рішення щодо відстоювання своєї позиції бажано максимально використовувати свої права як на етапі до прийняття рішення про коригування (наприклад, щодо проведення митних консультацій), так і після цього. Доречним є випуск товарів у вільний обіг під гарантії в порядку ст. 55 Митного кодексу України. Після цього у митників можна запитати додаткові пояснення щодо причин коригування митної вартості в порядку ст. 16 Угоди про застосування ст. VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р. та п. 7, 8 ч. 3 ст. 52 МК України. Бажано робити такий запит відразу з аргументацією

**ВЕЛИКОЮ МІРОЮ ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ
БІЗНЕСУ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ЙОГО АКТИВНОЇ
ПОЗИЦІЇ, ОБІЗНАНОСТІ ПРО СВОЇ ПРАВА,
НАПОЛЕГЛИВОСТІ ТА ПОСЛІДОВНОСТІ
У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ**

щодо числових значень складових митної вартості та наявної судової практики стосовно аргументів митниці.

Звернення до державних органів країни експорту також може мати позитивні наслідки для імпортерів. Зокрема, у рамках роботи комітету СОР з питань митної оцінки країни мають право піднімати питання щодо недотримання іншими членами СОР правил визначення митної вартості, у т. ч. щодо застосування мінімальних цін, індикативів тощо. Такі дії неодноразово мали вплив на українські державні органи та призводили до усунення порушень вимог міжнародного законодавства, що можна побачити, зокрема, з протоколів засідань комітету.

Проблеми регулювання

Можна виділити дві основні проблеми регулювання у цій сфері. З одного боку, це турбулентність національного законодавства, з іншого — нечіткість визначення прав та обов'язків учасників відносин. З точки зору Ради, незважаючи на те, що національне митне законодавство великою мірою базується на міжнародному та щороку стає ближчим до провідних юрисдикцій, суттєвого поліпшення роботи для підприємців не відбувається.

Можна звернути увагу на стабільність міжнародного законодавства, до якого Україна вже давно приєдналася (наприклад, багатосторонні угоди з торгівлі товарами: ГАТТ 1994 та Угода про застосування ст. 7 ГАТТ 1994). Водночас періодичні зміни національного законодавства не дають у повній мірі сформуватися судовій практиці, що допомогло б навести лад в правозастосуванні.

У пошуках розбіжностей

У 2012 р. в Митному кодексі України з'явилися поняття «розбіжності» та чіткий перелік документів, що могли вистребуватися митниками для перевірки заявленої митної вартості. Представники бізнесу сприйняли це як досягнення, що унеможливить безпідставні вимоги щодо надання документів, зменшить кількість спорів щодо митної вартості та взагалі стабілізує ситуацію.

Проте враховуючи неочевидність норми ч. 3 ст. 53 МК України, її змінили вже через 3 (!) місяці. Було уточнено випадки, коли саме митники можуть вимагати додаткові документи: якщо в раніше наданих відсутні всі відомості, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів. Потім її змінювали у 2019 р. — уточнили, що не будь-які розбіжності є проблемою, а ті, які мають вплив на правильність визначення митної вартості.

У законопроекті №3562 від 29.05.2020 р. пропонується видалити поняття розбіжностей та прибрати вичерпність переліку документів, що можуть вимагатися митниками. З одного боку, ми послідовно рухаємося до міжнародного законодавства, а з іншого — це знову відкине стабільність та передбачуваність правозастосування назад, фактично поверне правове регулювання до 2012 р. У будь-якому випадку можливе нововведення призведе до збільшення проблем бізнесу на кордоні, якщо не будуть належним чином відкориговані ризики в автоматизованій системі управління ризиками, які,

згідно ст. 320 МК України, є обов'язковими для посадових осіб митних органів (щодо форм та обсягів контролю).

Розумні сумніви проти розбіжностей

Відповідно до рішення 6.1 Технічного комітету з митної оцінки СОР щодо випадків, коли адміністрації митниці мають підстави для сумнівів щодо правдивості або точності задекларованої вартості, підставою для пропозиції імпортеру надати додаткові пояснення та документи є підстави для сумнівів щодо правдивості або точності опису або документів, складених на підтвердження відповідної декларації. І вже якщо після отримання подальшої інформації або за її відсутності митниця і надалі матиме розумні сумніви щодо правдивості або точності задекларованої вартості, можна буде вважати, що за першим методом її визначати не слід.

Що цікаво, у Митному кодексі України 2002 р. (ч. 2 ст. 265, до 2005 р.) застосовувався схожий підхід (з тією різницею, що сумніви мали бути обґрунтовані — власне, в Україні і досі не в повній мірі прижився принцип розумності та поняття розумних сумнівів як категорія не континентального права). Але під гаслами необхідності наближення до СОР Україна віддалилася від неї в цьому конкретному аспекті (принаймні, на законодавчому рівні, оскільки у Порядку здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості поняття обґрунтованих сумнівів згадувалося як підстава здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів після завершення операцій їх митного контролю, митного оформлення та пропуску через митний кордон України), обравши шлях конкретизації відносин щодо визначення митної вартості.

Тобто міжнародне законодавство не говорить мовою «розбіжностей», що, з одного боку, спрощує дії митниці, а з іншого — встановлює досить серйозні вимоги (розумність) до сумнівів митниці, які дають змогу відійти від першого методу визначення митної вартості.

Замість висновків

Беззаперечно, вирішення проблем контролю митної вартості не є простим та потребує комплексного підходу. Водночас орієнтири, що дадуть змогу знайти зважений варіант регулювання та наразті понизити градус відповідної проблеми, відомі. На нашу думку, неприйнятність застосування індикативів (мінімальних цін) та забезпечення перенесення основної частини контролю митної вартості у пост-митний аудит мають бути пріоритетами у реформуванні відносин контролю митної вартості.

Законодавцю слід більшою мірою керуватися підходами міжнародного законодавства та провід-

них юрисдикцій, а не намірами щодо наповнення бюджету. Відповідний досвід правозастосування (наприклад, практика розгляду спорів у СОР, результати засідань комітету СОР з питань митної оцінки, рішення Європейського суду справедливості) та практика національних судів України допоможуть уникнути попередніх помилок.

Слід звернути увагу також на те, що питання оцінки митної вартості в усьому світі вимагає високої кваліфікації співробітників митниці та бізнесу. І проста лібералізація законодавства без забезпечення стандартів кваліфікації та етики може мати зворотні наслідки. Тому на ці аспекти має звертатися особлива увага для недопущення неналежного правозастосування.

Як підсумок, можна побачити, що митні проблеми бізнесу цілком можуть бути вирішені завдяки узгодженим та, головне, зваженим діям суспільства та влади, активній позиції підприємств, відкритому діалогу та орієнту на провідні міжнародні практики та спрощення формальностей.

НАЙПОПУЛЯРНІШІ ПРОБЛЕМИ БІЗНЕСУ НА МИТНИЦІ

визначення митної вартості

притягнення

представників бізнесу

до відповідальності

за порушення митних правил

черги вантажівок

на кордоні

класифікація товарів

